

Referat fra foredrag av Trude Hoel, Universitetet i Stavanger, og FILIORUM – senter for barnehageforskning. Digitalt bibliotekmøte i Nordland 2020. Referent: Veronica Mørch

Bibliotek og barnehage(barn) = sant. Om partnerskap mellom bibliotek og barnehage

Det er mange gode grunner til å inngå partnerskap med barnehager, og Trude vil med foredraget bidra med inspirasjon. Hun snakker om mange forskjellige muligheter, og så er det opp til oss å velge det som inspirerer oss.

Viktighet og betydning av høytlesing

Å lese en bok skaper rom for estetiske opplevelser og gode samtaler.
Den inviterer oss inn i en verden hvor vi kan bli kjent med andre – og med oss selv.
Ved å prioritere lesing skapes det etter hvert en kultur for lesing i barnehagen
som gleder her og nå – men som også gir verdifulle erfaringer
som strekker seg langt utover barnehagealder.

Leseaktiviteter gir:

nærhet og felles opplevelser
språkbruk i en meningsfull sammenheng
"der-og-da"-språk
språkforståelse og ordforråd
felles kulturelle referanser
språkbruksmønstre
skriftspråkserfaringer
leselyst

Leser foreldre i dag høyt for barna sine?

“[...]andelen föräldrar som läser för sina barn har minskat. Från att 70 procent av småbarnsföräldrarna för tio år sedan läste varje dag för sina barn, läser idag bara 35 procent av föräldrarna varje dag.” (Läs rörelsen.nu, 2014)

Norge ligner en del på Sverige her. Den ytterste konsekvensen av dette er at færre barn er del av en lesende hjemmekultur. Dette kan føre til større sosiale forskjeller mellom de som vokser opp i en lesekultur, og de som ikke gjør det.

På Lesesenteret har Trude Hoel ledet to store utviklingsprosjekter for partnerskap mellom bibliotek og barnehage:

-BOKTRAS:

Folkebiblioteket i Klæbu i samarbeid med tre barnehager, folkebibliotekene i Sortland og Drammen i samarbeid med to barnehager hver.

-Lesefrø:

En videreutvikling av samarbeidsformene og leseaktivitetene fra BOKTRAS, men økt fokus på flerspråklige barn, involverte Deichman, avdeling Holmlia, og Kristiansand folkebibliotek i samarbeid med to barnehager hver, i tillegg til Det flerspråklige biblioteket.

Disse prosjektene har mange lokale avlegger rundt omkring i Norge, og alle er unike for sine særegne lokalmiljø, og alle er en bekreftelse på at bibliotek + Barnehage = Sant! I Klæbu ble for eksempel alle barnehagene med i BOKTRAS-prosjektet til slutt.

Hva handler disse utviklingsprosjektene om?

Bibliotekfilial i barnehagen

-Flytte ut deler av bibliotekets boksamling til der hvor barna er.

-Forpliktende partnerskap.

-Formidling i barnehage – til ansatte, barn og foreldre.

-Utlån av bøker direkte fra barnehagen.

Resultatet var at bibliotekenes utlån økte, og både foreldre og barn oppsøkte biblioteket mye mer enn det de gjorde tidligere.

Hva skjedde i barnehagene før og etter at de gikk inn i partnerskap med bibliotekene?
Trude Hoel har sammenstilt en syntese av beskrivelser fra de ansatte i barnehagene:

Hva skjedde i barnehagene?

Før

Boksamling på personalrommet

Hyller høyt oppe på veggen

Voksne henter bøker og bestemmer når de skal brukes,
hvilke som skal leses og hvor og hvordan

"Tar vare på"

*«Det sier seg vel selv at vi på denne måten begrenset bruken av bøkene
effektivt»*

Hva skjedde i barnehagene?

Etter:

Ny plassering av boksamling – tilgjengelig og synlig

Aktiv lystskapende formidling for alle

Bøker som pedagogisk ressurs i barnehagens arbeid med språk

Leseaktiviteter og bøker som tema blant voksne

Bøker ble en del av hverdagen i barnehagen, og de ansatte snakket blant annet om barnelitteratur på personalmøter og i lunsjen.

Hva løfter bibliotekarene frem som særlig viktig i partnerskapet?

Hva skjedde i barnehagene?

Å møte de barna som ikke besøker biblioteket før de starter i skolen og som ikke er en del av en lesende hjemmekultur

Gjennom partnerskap med barnehagen blir bibliotekaren kjent med ungene og ungene blir kjent med biblioteket mye tidligere. Det er aldri for tidlig å starte.

4 tegn på at ettåringen din er en leser:

- 1) De henter bøker
- 2) De rygger inn i fanget på den voksne
- 3) De blar i bøkene
- 4) De peker på sidene

Å forbinde bøker med kos, hygge og trøst

Det å lese bøker sammen med de yngste handler om å skape et miljø der det å velge bøker blir lystbetont og ikke tvang. Det er et mål at ungene skal velge å bli lest for.

Å forbinde bøker med kos, hygge og trøst

Skap interesse og vær en motivator!

Bruk bøker i situasjoner der de yngste allerede er i ro.

Bruk språket aktivt for å involvere barna og etablere vaner.

Ikke si nei når barna ber om å bli lest for.

Observere barna og se hvilke bilder/temaer det er som fanger dem - og følge opp!

Og hva med de ungene som ikke har erfaringer med lesing hjemmefra? Følg etter dem, se hva de er interessert i, tilby bøker som ligger knyttet opp til interesseområdene deres. Det er unger som ikke har lesing som en del av hjemmekulturen sin, og da spiller bibliotek og barnehage en nøkkelrolle.

Ulike måter å lese sammen med barn

Gjentatt lesing; gir tilgang til forståelse og fordyping – for alle barna.

Å lese bilder; lar barnas blikk og interesser styre meningsskapingen.

Å bruke konkreter; for å forankre forståelsen for de yngste, og for å bygge bredde og dybde i vokabularet for de eldre. For eksempel ha med noen objekter man finner igjen i boka.

Samtalebasert lesing; utvidende samtaler.

Utvidende samtaler og rikt vokabular

Samtaler er den viktigste språklæringsarenaen.

Det er særlig mulighet for deltakelse i utvidende samtaler

- i kombinasjon med møter med et rikt vokabular

- som er viktig for å få til en god språkutvikling

(Aukrust 2005, Jacoby & Lesaux 2014).

Utvidende samtaler og rikt vokabular

Rikt vokabular handler ikke om flest mulig ord.

Det viktigste er å fylle ordene med innhold i en sammenheng.

Språket blir rikt når enkeltordene gis en mening ut ifra sammenhengen de brukes i.

Spørsmål er et veldig godt virkemiddel, og det er forskjell på lukkede (ja/nei, antall osv.) spørsmål og åpne spørsmål som inviterer til mer språkbruk (hva finnes bak stjernene, eller hvorfor er gresset grønt)

Gjennom lesing og samtale kan ungene utvide erfaringsområdet sitt til nye miljøer, nye gjenstander og nye situasjoner. Dette er en viktig årsak til at samtalebasert lesing eller lesing med lesestopp har fått fokus de siste årene. Det å delta i utforskende samtaler rundt bøker har et stort språkstimuleringspotensiale som bieffekt.

Tre hovedprinsipp for samtalebasert lesing

- 1-Oppmuntre barna til å delta
- 2-Gi barna tilbakemelding
- 3-Tilpass leseaktiviteten til barnet

Barna skal være aktive medskapere i lesestunden. Gi barna respons på det de sier, lytt til hva de har å si. Tilpasse til språklige ferdigheter og interessefelt.

Forberedelse og improvisasjon er viktige nøkkelord.

Trude Hole trekker avslutningsvis frem noen viktige ting å tenke på:

- Hvor mange barnehager ønsker dere å samarbeide med?
- Vil dere rette samarbeidet mot både småbarnsavdelingene og storbarnsavdelingene?
- Eller ønsker dere kanskje å lage et samarbeid som styrker de barnehageansattes formidlerkompetanse? Hjelp de til å bli supre formidlere?
- Vil dere ut i barnehagene eller vil dere invitere barnehagene til biblioteket - eller kanskje begge deler?
- Vil dere styrke barnehagenes boksamlinger?
- Kan foreldre låne bøker rett fra barnehagene?
- Hvilke bøker tenker dere er viktige å formidle i barnehager? Finnes det éi bok som alle barn bør lese?

“En ting er helt sikkert; partnerskap mellom bibliotek og barnehage er grunnleggende viktig for unger, og så er det veldig veldig kjekt!”